

UZASADNIENIE

do projektu uchwały w sprawie postulatu zmiany uchwały nr 162/17 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 października 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa mazowieckiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw

Art. 68 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej mówi, że obowiązkiem władz publicznych jest zwalczanie chorób epidemicznych i zapobieganie negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska, dodatkowo art. 74 ust. 2 Konstytucji, mówi, że obowiązkiem władz publicznych jest ochrona środowiska. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (tzw. dyrektywa CAFE) nakłada na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia poziomów dopuszczalnych pyłu PM₁₀ (poziom średnioroczny 40 µg/m³, i nie więcej niż 35 dni w ciągu roku z przekroczeniem poziomu 24-godzinnego 50 µg/m³) już od 2005 r. Niestety w Podkowie Leśnej nie ma jeszcze pomiarów stężeń pyłów zawieszonych z pełnego roku kalendarzowego, bo miernik Edukacyjnej Sieci Antysmogowej dokonuje pomiarów od lutego 2018. Natomiast w ciągu 11 miesięcy pomiarów w roku 2018 (bez stycznia) dni takich było ponad 40, a w okresie 6 miesięcy sezonu grzewczego 2018/2019 aż 55. Ta sama Dyrektywa wymaga, aby dla pyłu PM_{2,5} poziom średnioroczny 25 µg/m³ powinien być osiągnięty od 2015 r., a od 2020 r. będzie obowiązywać bardziej restrykcyjna norma: 20 µg/m³. Natomiast Dyrektywa 2004/107/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie arsenu, kadmu, rtęci, niklu i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w otaczającym powietrzu określa, że poziom docelowy stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu (1 ng/m³) powinien być osiągnięty od 2013 r. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r. poz. 1031) jest transpozycją ww. przepisów unijnych do prawa polskiego. Wymagania Dyrektyw i aktów prawnych są więc bardzo rygorystyczne z tendencją do zaostrzania i obniżania dozwolonych poziomów zanieczyszczeń. Jest to szczególnie istotne dla sytuacji Podkowy Leśnej, w której występuje bardzo słabe wietrzenie miasta z racji na dużą liczbę drzew, gęsta zabudowę i duże przywiązanie do emisyjnych sposobów ogrzewania domów.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) za wartości stężeń pyłu zawieszonego bezpiecznych dla zdrowia i życia uznaje: 1) dla PM_{2,5} - średnie stężenie roczne poniżej 10 µg/m³, a średnie stężenie 24-godzinne poniżej 25 µg/m³, 2) dla PM₁₀ - średnie stężenie roczne poniżej 20 µg/m³, a średnie stężenie 24-godzinne poniżej 50 µg/m³. Zły stan powietrza to przede wszystkim zagrożenie dla zdrowia. Wiele dowodów naukowych potwierdza, że zarówno długoterminowe, jak i krótkoterminowe narażenie na zanieczyszczenie pyłami zawieszonymi prowadzi do przedwczesnych zgonów, schorzeń układu krążenia i układu oddechowego, w tym zwiększonej liczby przyjęć szpitalnych oraz wizyt na oddziałach ratunkowych w wyniku zawału serca oraz udaru mózgu. Szczególnie zagrożone są osoby starsze i dzieci. Dodatkowo benzo(a)piren ma silne właściwości mutagenne i kancerogenne (jest uważany za przyczynę m.in. raka płuc). Jako skutki długotrwałego narażenia na pyły zawieszone wymienia się: – przedwczesne zgony, przede wszystkim związane z chorobami układu krążenia, – powikłania sercowo-naczyniowe, m. in. zawał serca i udar mózgu, – gorszy rozwój płuc oraz rozwój

przewlekłych chorób układu oddechowego, np. astma u dzieci, – nowotwory, – negatywny wpływ okołoporodowy, np. zwiększona umieralność noworodków i niska masa urodzeniowa. Skutkami zdrowotnymi krótkoterminowego narażenia są: – przedwczesne zgony, przede wszystkim związane z chorobami układu oddechowego i sercowo-naczyniowego, – zwiększona liczba hospitalizacji oraz przyjęć na Szpitalnych Oddziałach Ratunkowych (SOR) na skutek ostrych schorzeń układu sercowo-naczyniowego, tj. zawałów serca i udarów mózgu oraz w związku z powikłaniami oddechowymi, np. napadami astmy, – zwiększenie częstości występowania objawów takich jak kaszel, świsty oskrzelowe i duszności, – negatywny wpływ na płuca, zwłaszcza u dzieci i osób z chorobami układu oddechowego takimi jak astma. Najbardziej narażone na zwiększone ryzyko zdrowotne związane z ekspozycją na cząstki drobne i cząstki o większej średnicy są osoby ze schorzeniami układu sercowo naczyniowego i oddechowego (w tym z astmą), osoby w podeszłym wieku, dzieci oraz osoby uboższe. Jak wskazują wyniki badań, kobiety w ciąży, noworodki oraz pacjenci z pewnymi obciążeniami zdrowotnymi jak cukrzyca, ulegają również złemu wpływowi pyłu zawieszonego PM_{2,5} na zdrowie. Zgodnie z badaniami WHO średnie stężenie roczne pyłu zawieszonego PM_{2,5} na poziomie 35 µg/m³ jest związane z wyższym o 15%, długoterminowym ryzykiem umieralności w stosunku do wartości 10 µg/m³. Na przykład redukcja stężeń pyłu zawieszonego PM_{2,5} z poziomu 35 µg/m³ do 25 µg/m³ wpływa na zmniejszenie ryzyka przedwczesnej umieralności o 6%. Wartość bezpieczna dla zdrowia i życia, przypadku benzo(a)pirenu, to średnie roczne stężenie na poziomie 1 ng/m³. Średnia roczna dla terenu całego kraju to 6 ng/m³, a to oznacza, że w miesiącach sezonu grzewczego ta wartość jest znacznie większa.

Średnio w województwie mazowieckim obserwuje się rocznie około 4 tysięcy zgonów oraz ponad 45 tysięcy utraconych przez całą populację lat życia (zgodnie z szacowaniem według metodyki WHO) w wyniku ekspozycji mieszkańców na wysokie stężenia pyłu zawieszonego PM_{2,5}. Po wprowadzeniu zakazu palenia węglem w Dublinie w roku 1990 i związaną z tym szybką i znaczącą poprawą jakości powietrza, liczba zgonów zmniejszyła się rocznie o ok. 360 (8% wszystkich zgonów). Zanieczyszczenie powietrza ma duży wpływ na niską wagę urodzeniową, liczbę poronień, wcześniactwo jak również częstość występowania wad wrodzonych u noworodków. W trwającym dwanaście lat projekcie, prowadzonym przez grupę prof. dr hab. Wiesława Jędrychowskiego (Collegium Medicum UJ), przebadano grupę kilkuset kobiet z Krakowa oraz ich dzieci, poczynając od drugiego lub trzeciego trymestru ciąży. Wyniki tych badań wyraźnie pokazują, że ekspozycja matki na pył zawieszony i WWA w czasie ciąży, ma wpływ na wagę urodzeniową, wzrost i obwód głowy noworodka. Jest to powodem słabszego rozwoju intelektualnego oraz słabszej odporności w późniejszym wieku, np. zwiększone ryzyko występowania astmy i infekcji dróg oddechowych. Śląskie Centrum Chorób Serca w Zabrzu przeprowadziło badania nad zachorowalnością związaną z zanieczyszczeniem powietrza, które wykazały zwiększenie w szpitalach liczby pacjentów z zawałami serca i udarami mózgu spowodowanymi wysokim stężeniem pyłów w powietrzu.

Zgodnie z art. 91 ust 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2017 r. poz. 519, z późn. zm.) dla stref ochrony powietrza, w których poziom substancji w powietrzu przekracza poziom dopuszczalny, zarząd województwa Mazowieckiego przyjął jako jedno z działań koniecznych do wdrożenia na Mazowszu uchwałę „antysmogową”.

Niestety sytuacja Podkowy Leśnej wygląda bardziej niekorzystnie niż sytuacja na Mazowszu. W mieście nie istnieje sieć ciepłownicza. Wszystkie domy ogrzewane są za pomocą indywidualnych źródeł ciepła, wiele z nich jest pozaklasowymi kotłami węglowymi. Dodatkowo wśród mieszkańców bardzo popularne są kominki lub „kozy” na drewno, które podobnie jak kotły węglowe powodują znaczne stężenia pyłów zawieszonych. Sytuację pogorsza również bardzo duża liczba drzew w mieście. Podkowa jest miastem zabytkowym, chronionym przez konserwatora zabytków i dzięki temu występują ograniczenia w wycinaniu drzew, co akurat dla utrzymania dobrego przewietrzania miasta jest bardzo niekorzystne.

W dni bezwietrzne w Podkowie Leśnej stężenie bardzo szybko osiąga niebezpieczne dla zdrowia poziomy zanieczyszczeń, które następnie utrzymują się przez kolejne dni. Niebagatelny jest też wpływ ościennych miejscowości, z których powietrze przepływa wraz z wiatrami zachodnimi do miasta powodując dodatkowe podniesienie zanieczyszczenia. Stężenia tych pyłów w Podkowie Leśnej są średnio dwa razy wyższe niż np. w centrum Warszawy.

Pomiary zainstalowanym w Podkowie Leśnej miernikiem Edukacyjnej Sieci Antysmogowej wskazują, że w sezonie grzewczym przez ponad połowę dni stężenie pyłów zawieszonych przekracza poziom 55,1 µg/m³ dla PM_{2.5} lub 81,1 µg/m³ dla PM₁₀ co jest określane przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska jako sytuację, w której „*zanieczyszczenie powietrza stanowi zagrożenie dla zdrowia (szczególnie dla osób chorych, starszych, kobiet w ciąży oraz małych dzieci) oraz może mieć negatywne skutki zdrowotne.*” Oraz zgodnie z rekomendacją GIOŚ „*Należy rozważyć ograniczenie (skrócenie lub rozłożenie w czasie) aktywności na wolnym powietrzu, szczególnie jeśli ta aktywność wymaga długotrwałego lub wzmożonego wysiłku fizycznego.*”

Wykonane w Podkowie Leśnej pomiary zanieczyszczenia powietrza na początku 2019 roku wskazują, że zanieczyszczenie głównie spowodowane jest stosowaniem do ogrzewania domów węgla i drewna w równych proporcjach.

Wielu mieszkańców domaga się natychmiastowych i ewidentnych zmian w mieście, w efekcie których stan powietrza w Podkowie Leśnej będzie mógł być poprawiony. Podstawowym warunkiem jaki musi być spełniony jest radykalna zmiana sposobu ogrzewania domów, które są obciążeniem emisyjnym dla środowiska. Warunek ten może być spełniony poprzez działania takie jak: 1. Ciągła edukacja mieszkańców, 2. Dofinansowanie wymiany nieekologicznych kotłów na kotły nieemisyjne, 3. Ograniczenie w stosowaniu dodatkowych źródeł ciepła takich jak dogrzewacze powietrza i kominki, oraz 4. Dopuszczenie do stosowania w podstawowym źródle ciepła tylko paliw stałych, które nie powodują nadmiernej emisji pyłów zawieszonych. Pierwsze dwa działania są już realizowane, działanie trzecie jest proponowane odrębną uchwałą natomiast czwarte z działań może być wprowadzone dzięki proponowanej uchwale.

Przewodnicząca KSS

/-/

Magdalena Eckhoff

Przewodnicząca KGiR

/-/

Bożena Majewska